

Аннотация к рабочей программе ПО РОДНОЙ (БУРЯТСКОЙ) ЛИТЕРАТУРЕ

5 класс по УМК

С.Д.Будаева, Ц.С.Жанчиповой, Д.Х.Мутуповой

Настоящая рабочая программа по родной (Бурятской) литературе 5 класса разработана в соответствии с нормативными правовыми актами и методическими документами:

- ✓ Конституция РФ;
- ✓ Федеральный Закон «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012 №273-ФЗ;
- ✓ Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 22.03.2021 № 115 «Об утверждении порядка организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам – образовательным программам начального общего, основного общего и среднего общего образования»;
- ✓ Приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 № 1897 (в редакции приказа Минобрнауки РФ от 31.12.2015 № 1577) «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования»;
- ✓ Постановление главного государственного санитарного врача РФ от 28 сентября 2020г. № 28 «Об утверждении санитарных правил СП 2.4.3648-20 «Санитарно – эпидемиологические требования к организациям воспитания и обучения, отдыха и оздоровления детей и молодежи»;
- ✓ Постановление главного государственного санитарного врача РФ от 28 января 2021г. № 2 «Об утверждении санитарных правил и норм СанПин 1.2. 3685 -21 «Гигиенические нормативы и требования к обеспечению безопасности и (или) безвредности для человека факторов среды обитания»;
- ✓ Правила СП 3.1/ 2.4.3598-20 «Санитарно - эпидемиологические требования к устройству, содержанию и организации работы образовательных организаций и других объектов социальной инфраструктуры для детей и молодежи в условиях распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19)», утвержденным постановлением главного санитарного врача РФ от 30.06.2020г. № 16 в целях предупреждения новой коронавирусной инфекции;
- ✓ Приказ Министерства просвещения России от 20.05.2020 N 254 "Об утверждении федерального перечня учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, осуществляющие образовательную деятельность»;
- ✓ Закон Республики Бурятия от 13.12.2013г. № 240-V «Об образовании в Республике Бурятия».
- ✓ Устав МБОУ Могсохонская средняя общеобразовательная школа имени Дамдинжапова Ц-Д.Ж.
- ✓ Образовательная программа основного общего образования МБОУ Могсохонская СОШ имени Дамдинжапова Ц-Д.Ж.
- ✓ Положением о текущем контроле успеваемости и промежуточной аттестации учащихся;
- ✓ Положением о рабочей программе по учебному предмету (курсу).

Тематическое и примерное поурочное планирование, представленные в материалах, сделаны в соответствии с учебником «Буряад литература» для 5 класса общеобразовательных учреждений, С.Д.Будаева, Ц.С.Жанчиповой, Д.Х.Мутуповой Улан-Удэ, «Бэлиг» 2018г.

Программой предусмотрено: контрольные работы – 9ч.

Мүнөө үеын федеральна хуралсалай стандартын ёһоор үхибүүд иимэ личностнэ дүнгүүдые харуулха ёһотой:

1. Нурагшад түрэлхи литература шудалан үзэхэдөө, буряад хэлэнэйнгээ баялигтай гүнзэгыгөөр танилсаха, найнаар хэлэдэг, уншадаг, бэшэдэг болгохоһоо гадна, буряад арадайнгаа ажабайдал, түүхэ, заншал, зан абари үзэжэ байгаа зохёолнууд дээрэ үндэхэлэн, найнаар ойлгохо, ухаан сэдхэлдээ шэнгээхэ;

2. Нурагшад уран зохёол абьяастайгаар уншаха дуратай, ходорхойгоор, тодо зүбөөр уншаха шадабаринь хүгжэхэ, уншалан зохёолоо ухаандаа буйлуулан, удхыень зүбөөр элирүүлэн

ойлгодог, хонирхдог болохоо гадна, хурагшад зохёол шудалан, шэнжэлэн үзэхэ эхин дадалнуудыг бүридхэхэ, түрэлхи литература тухайгаа юрэнхы мэдэсэтэй болгохо;

3. Туд классуудта зохёолнуудыг уншахадаа, арадай түүхэдэ, уран зохёолшын зохёол соогоо харуулан үе саг, арад зоной ажал хүдэлмэрийн аша туһа, үйлэ хэрэг, ёһо заншал, гурим хурагшад анхаралаа хандуулха, олониитын ажабайдал тухай ойлгосыень саашань үргэдхэхэ, мэдэсэнь гүнзэгьрхэ, хурагшадай зан заншал, сэдхэл ухаан, бодол хүсэл зүбөөр, дамайгаар бүрилдэхэ, түрэл арадынгаа хэлэдэг үндэһэн хэлыг хайнаар шудалжа, хүнэй ойлгохоор, тодо һонороор хэлэжэ хураха шухала.

4. Хурагшад түрэн нютаг орондоо дуратайгаар хүмүүжэхэ, ажабайдалай үзэгдэлнүүдэй, нютагайнгаа байгаалин гоё хайхание зүбөөр сэгнэдэг хүн боложо хураха юм. Түрэн эхэ эсэгээ, аха зоние хүндэлхэ гэнэн арадай хайн хайхан заншалыг хүндэлжэ баримталха дадалтай болохо.

Хурагшадай метапредметнэ дүнгүүдын имэ байха жэшээтэй:

1. Хэлэлгыншье, бэшэмэлшье мэдээнүүдыг зүбөөр ойлгожо абаха;
2. Уншалгын хэдэн янзануудыг шадаха;
3. Интернеттээ гү, али бэшэшье материалһаа мэдээнүүдыг суглуулан бүридхэжэ шадаха;
4. Элдэб толинуудыг, номуудыг хэрэглэжэ шадаха;
5. Ойлгоһон материалаараа бэшэмэлшье, сээжэшье харюусажа шадаха;
6. Багахан элидхэлнүүдыг бэлдээд, нүхэдэйнгөө урда хэлэжэ шадаха.

Предметнэ дүнгүүдын гэхэдэ:

1. Уран зохиол тухай бүхэли мэдэсэтэй болохо;
2. уран зохёолшын зохёол соогоо зураглаһан зурагыг ухаан сэдхэлдээ бии болгожо, үзэжэ байһан зохёолой шухала үйлэнүүдыг (эпизодыг) бэшэ үйлэнүүдһэнь илгажа, зохёол соохи үйлэнүүдэй болоһон шалтагаание, тэрэнэй ойшолон, сагыг элирүүлхэ;
3. үзэжэ байһан зохёолой хэлэнэй уран аргуудыг, байгаалин үзэгдэлнүүдыг, зураглаһан зураглалнуудыг текст сооһоо илгыха, зохёолой геройдо өөрын хэлэн үгэ, хэнэн хэрэг, үйлэ дээрэ үндэһэлхэн характеристикэ үгэхэ;
4. уран зохёолой болоон хрестоматиин текст зүбөөр, ходохойгоор уншаха, сээжэлдэнэн зохёол уранаар, тодоор уншаха; багашаг ба ехэ эпическэ зохёолнуудай хэнэгүүдыг тобшоор, удхадань дүтэрхыгөөр, түүбэрилэн хөөрөжэ, найруулан (изложени) бэшэхэ; шудалан үзэжэ байһан зохёолоор өөрынгөө һанамжа зохёолго (сочинени-бодомжо) болгон бэшэхэ; багшын табиһан асуудалда дүүрэн харюу үгэн хөөрөжэ, бэшэжэ, зохёолой герой тухай рассказ зохёохо;
5. эпическэ зохёолоор гү, али тэрэнэй таарамжатай хэнгээрнь түсэб табиха, өөрынгөө дураар шэлэжэ уншаһан зохёол тухайгаа өөрынгөө һанамжыг хэлэхэ, уран зураашадай зураһан зураг, хараһан кино тухай мүн һанамжыг хэлэхэ, хөөрөхэ.

Россиин Федерациин хуралсалай эмхинүүдэй федеральна хуралсалай түсэбөөр Могсохой дунда хургуулида, буряад литературада 68 саг үгтэгдэнэ.

Программын байгуулга ба удха

Сэдэб	Удха
Оршол. Литература- уран үгын искусство. Уран зохёолойн нюсанууд	«Литература-уран үгын искусство» гэнэн мэдэсэ тобшолон онсодхохо, искусствын һалбаринууд тухай мэдэсэ үргэдхэхэ. Хурагшадай үгын баялиг, бэшэмэл ба аман хэлэлгэ хүгжөөлгэ, уран зохёолой нюсануудтай танилсалга.
Фольклорой бага жанрууд. Фольклор тухай ойлгосо, бага жанрууд . Тоолуурнууд.. Сэсэ буляалдаан. Жороо үгэнүүд. Таабаринууд. Онһон ба хошоо үгэнүүд. Хэшээл-практикум	Арадынгаа хэр угһаа абажа ябаһан алтан баялиг –арадай аман зохёол тухай мэдэсэ үргэдхэн, хонирхол түрүүлхэ. Арадай аман зохёолой бага жанр - тоолуурнуудтай танилсалга. «Сэсэ буляалдаан» гэнэн бага жанрай зохёолтой танилсан, аман хэлэлгэ, суг хамта хүдэлхэ шадабари олгохо. Жороо үгэнүүд тухай мэдэсэ үргэдхэн, хүндэ ямар нүлөө үгэдэгыень элирүүлхэ. Таабари тухай мэдэсэ дабтан үргэдхэхэ, зохёохо аргуудтай танилсуулха. Онһон ба

	хошоо үгэнүүд тухай мэдэсэ үргэдхэн, илгааень гаргаха.
Буддын шажанай зохёолнууд.	Буддын шажанай зохёолнуудтай танилсуулан, буддын шажанай хургаал заабари дээрэ хүмүүжүүлхэ.
Арадай онтохонууд.	Зохёолой сюжет, композици гэхэн литературна ойлгосонуудтай танилсуулха, зохёолой онсо шэнжэ илгaha шадабари дээшлүүлхэ. Геройнуудай абари зан дээрэ арадай сэдхэжэ ябаһан идеал гаргаха, өөрын һанамжа хэлэжэ хургаха. Амирад тухай онтохонтой танилсуулан, онсо шэнжэнүүдыень гаргаха, удхалан зохёохы шадабари һайжаруулха
Буряад арадай онтохошод. Ондоо арадай онтохонууд	Арадай аман зохёол суглуулагшад тухай ойлгосо үргэдхэн, онтохошодтой танилсуулха
Литератураонтохонууд	Литературна онтохоной илгаае элирүүлхэ, гиперболэтэй танилсуулха. Уншаһан ба класһаа гадуур уншаһан онтохонуудай удхаар наада үнгэргэхэ.
Ц. Номтоев «Хилээмэн»	Номтоевой «Хилээмэн» гэхэн зохёол дээрэ таряан ажалтай танилсуулан, зохёолой хүмүүжүүлхы боломжо үргэнөөр хэрэглэхэ
Уран бүтээлэй хэшээл.	Холбоо хэлэлгэ хүгжөөлгэ.
Ц.Б. Бадмаев «Будамшуугай орон нютагаар Серёжын аяншалһан тухай».	Туужа тухай ойлгосо үгэхэ, онсо шэнжэнүүдтэйн танилсуулха, арадайнгаа ёһо заншал дээрэ хүмүүжүүлхэ
Шүлэглэмэл зохёолнууд.	Лирическэ шүлэг уншаха гол шухала аргуудтай ба уран шүлэг шүүлбэрлэхэ заршамтай танилсуулха
Шалгалтын уншалга-хөөрэлгэ.	Холбоо хэлэлгэ, уран уншалга.
Г.Чимитов “Эрэ тахяа”	Басни тухай мэдэсыень үргэдхэхэ, зохёолой хургаал элирүүлхэ, уншаха дадал, аман хэлэлгэ хүгжөөхэ, һайжаруулха
Зүжэглэмэл зохёолнууд. М.Батоин “Шэдитэ тулам»	Драма ба тэрэнэй жанрнуудтай танилсуулан, зохёолой онсо шэнжэнүүдтэй танилсуулха.

Учебно – методический комплект

№	Авторы	Название	Год издания	Издательство
1	С.Д. Будаев, Ц.С.Жанчипова, Д.Х.Митупова	“Буряад литература”	2018	У-У. “Бэлиг”
2	С.Д. Будаев ,Ц.С.Жанчипова, Д.Х.Митупова	“Ажалай дэбтэр”	2011	У-У. “Бэлиг”
3	С.Д. Будаев ,Ц.С.Жанчипова, Д.Х.Митупова	“Методическа заабаринууд”	2011	У-У. “Бэлиг”
4	С.Д. Будаев ,Ц.С.Жанчипова, Д.Х.Митупова	«Класһаа гадуур уншаха ном»	2014	У-У. ”Бэлиг”

